

Samfundsfag og fagdidaktik

MOGENS HANSEN, REDAKTØR OG SKRIBENT

Velkommen til første nummer af POLIS – tidsskrift for Samfundsfagsdidaktik

Polis var i antikkens Grækenland navnet på det politiske fællesskab, og POLIS er et nyt mødested for alle der underviser i samfundsfag.

Samfundsfag er et centralt og vigtigt fag i alle dele af det danske uddannelsessystem, og der foregår hver dag mange diskussioner rundt om på skoler og andre uddannelsesinstitutioner om, hvordan undervisningen skal tilrettelægges med størst muligt udbytte for eleverne. Det er dette nye tidsskrifts ambition at bidrage til disse diskussioner ved at sætte fokus på de fagdidaktiske og pædagogiske spørgsmål, der præger hverdagen for landets mange samfundsfagslærere.

Enhver undervisning må tilrettelægges under hensyntagen til de rammer for undervisningen, der findes i læreplaner, eksamensformer og lignende, og de forudsætninger, vores elever har. Det er inden for disse rammer, den enkelte lærer gennemfører sin undervisning med det naturlige fokus: Hvordan tilrettelægges og gennemføres undervisningen med størst muligt udbytte? Vi håber med dette tidsskrift at kunne give et bidrag til dette ved at sætte fokus på nogle af de mange spørgsmål om undervisningen, der fylder en samfundsfagslærers hverdag: Hvordan udvælges det faglige stof? Hvordan skal progressionen være? Hvilke arbejdsformer er de mest hensigtsmæssige? Hvordan skal undervisningen evalueres? osv. osv.

POLIS – tidsskrift for Samfundsfagsdidaktik henvender sig til samfundsfagslærere på alle niveauer i uddannelsessystemet – fra grundskole til universitet. Selv om undervisning i samfundsfag har sine særtræk i de forskellige uddannelser, er der

også mange fælles fagdidaktiske udfordringer. Det er disse, der er i centrum for tidsskriftet.

Men inden vi præsenterer indholdet af dette første nummer, følger her nogle lidt mere generelle overvejelser om samfundsfag og dets placering i det uddannelsespolitiske billede.

I 1959 holdt den engelske naturvidenskabsmand og forfatter C.P. Snow (Snow 1959) et foredrag på universitetet i Cambridge under overskriften »The Two Cultures«. Det blev senere til flere bøger, og både foredrag og bøger regnes for meget betydningsfulde i den senere debat om videnskab og uddannelse. Hans pointe var, at tænkningen i den vestlige verden var præget af en opdeling i to kulturer: den naturvidenskabelige og den humanistiske, og at opdelingen også var præget af mistro og manglende gensidig viden. Fra en nutidig synsvinkel er det jo umiddelbart interessant, at samfundsvidenskaben ikke spillede en rolle i en helt central debat om forholdet mellem de forskellige videnskabsområder.

Det er faktisk bemærkelsesværdigt, at en opfattelse, der kun opererer med to videnskabelige kulturer – naturvidenskab og humaniora – kommer til at spille en så stor rolle i debatten i en periode (1960'erne og fremad), hvor samfundsvidenskaberne både voksede i omfang og betydning (Kagan 2009). Overalt i den vestlige verden steg antallet af studerende og kandidater med samfundsvidenskabelig baggrund i årtierne efter anden verdenskrig. Den samfundsmæssige udvikling gjorde det nødvendigt med økonomer, sociologer, statskundskabskandidater og lignende med en faglig baggrund, som gjorde dem i stand til at forstå og administrere den stigende samfundsmæssige kompleksitet i både den offentlige og private sektor (Unesco 2010).

I forlængelse af diskussionen om de videnskabelige hovedområder – naturvidenskab, humaniora og samfundsvidenskab – har der gennem hele samfundsvidenskabernes historie også været en diskussion om, hvor samfundsvidenskabernes videnskabsteoretisk skal placeres i forhold til naturvidenskab og humaniora. Ikke mindst inden for de økonomiske discipliner har der været en klar tendens til at trække i retning af en naturvidenskabelig forståelse af faget med vægt på blandt andet matematik og modelopbygning, mens der omvendt inden for et område som sociologi har været en tendens til at trække i retning af en mere humanistisk forståelse af faget. Den klassiske dikotomi mellem naturvidenskab og humaniora kan i en

vis forstand også genkendes inden for det samfundsvidenskabelige område.

Vi tager så et spring hjem til Danmark. Som påvist af blandt andre Torben Spanget Christensen (Christensen 2017) var det, da debatten om de to kulturer tog fat i England, nærmere betegnet ved udgivelsen af den såkaldt røde betænkning i 1960 (Betænkning nr. 269, 1960), at spørgsmålet om etableringen af samfundsfag som selvstændigt fag i gymnasiet og folkeskolen for alvor kom på dagsordenen. Det skal også bemærkes, at statskundskabsuddannelsen startede i Aarhus i 1959, mens det egentlige samfundsfagsstudium blev etableret i midten af 1960'erne i både København og Aarhus og i Odense i 1970. Etableringen af universitetsuddannelsen var naturligvis en forudsætning for, at der kunne uddannes lærere til faget.

I grundskolesammenhæng blev samfundsfag som selvstændigt fag først etableret i 1990'erne (Christensen 2017), og i gymnasiet blev den samfundsfaglige gren først etableret i 1971, efter at faget havde fungeret som forsøgsfag på nogle enkelte gymnasier siden 1966. I grundskolen blev der dog allerede i 1975 etableret faget samtidsorientering. Her blev hovedvægten lagt på en bredere indføring i væsentlige samfundsproblemer – lokalt, nationalt og internationalt – og det var blandt andet formålet at udvikle elevernes politiske interesse. Dette blev i 1993 afløst af samfundsfag som selvstændigt fag. Det blev præciseret, at faget nu skulle opbygges med udgangspunkt i de samfundsvidenskabelige hoveddiscipliner: politik, sociologi, økonomi, international politik og samfundsvidenskabelig metode. Faget gik fra at være et bredere orienteringsfag til at være et fag, der blev defineret af de samfundsvidenskabelige grunddiscipliner.

I gymnasiet blev samfundsfag som selvstændigt fag fra starten defineret med udgangspunkt i de samfundsvidenskabelige discipliner, som vi også kender i dag. Stregerne til det første selvstændige samfundsfag blev tegnet i den røde betænkning fra 1960. Fra starten af 1900-tallet eksisterede der et fag, kaldet samfundslære, som var knyttet til historiefaget.

Samfundsfag var fra starten defineret som et A-niveau-fag med skriftlig eksamen. Ved gymnasiereformen i 1986 kom faget også ind som valgfag på B-niveau, men det var først med gymnasiereformen i 2005, at samfundsfag C blev indført som obligatorisk fag. Indtil da havde det obligatoriske samfundsfaglige element ligget i faget historie med samfundskundskab.

Uden at gå ind i en nærmere redegørelse for udviklingen kan vi konstatere, at samfundsvidenskaberne og undervisningen i samfundsfag har fået en stadig større rolle på alle niveauer i det danske uddannelsessystem. Blandt andet kan man over tid konstatere en meget stor søgning til den brede vifte af samfundsvidenskabelige uddannelser på både mellemlange og lange videregående uddannelser.

Det er allerede her vigtigt (se også senere i artiklen) at præcisere forskellen mellem samfundsvidenskab og undervisningsfaget samfundsfag. Hvor samfundsvidenskaberne omfatter de forskningsbaserede videnskabsdiscipliner sociologi, økonomi med mere, lægger undervisningsfaget samfundsfag vægt på formidlingen af den samfundsvidenskabelige viden og – som det fremgår af bekendtgørelsens formuleringer om identitet og formål – også på den demokratiske dannelse og kvalificeringen af den politiske stillingtagen. Der kan med andre ord ikke eksistere et undervisningsfag samfundsfag uden en faglig forankring i samfundsvidenskaberne, men omvendt har undervisningsfaget også et mål, der rækker videre end selve det videnskabelige indhold i faget. Undervisningsfaget samfundsfag er et centralt dannelsesfag i det moderne uddannelsessystem.

Det er præcis i overgangen fra det samfundsvidenskabelige til undervisningsfaget samfundsfag, at fagdidaktikken har sin plads, og det er også det perspektiv, som er centrum for dette tidsskrift – deraf også navnet POLIS – tidsskrift for Samfundsfagsdidaktik.

Som påpeget af blandt andre Dale (Dale 1998) består de klassiske didaktiske spørgsmål i følgende:

- **Hvad** der undervises i?
- **Hvordan** indholdet af undervisningen organiseres og formidles?
- **Hvorfor**, dvs. hvordan man legitimerer målene, indhold, metoder og evaluering?

Tilsvarende kan fagdidaktikken i kort form defineres som indkredsning af mål, indhold, metode og evaluering i forhold til de faglige aktiviteter i det enkelte fag. Fagdidaktikken tager sigte på at give læreren den nødvendige viden og de nødvendige kompetencer og metoder til at tilrettelægge, gennemføre og evaluere undervisningen inden for det pågældende fag.

Göran Bergström og Linda Ekström (Bergström og Ekström 2015) bruger ganske illustrativt en bro-metafor for at illustrere, hvad fagdidaktik handler om. Det handler om at bygge bro mellem det samfundsvidenskabelige indhold af faget og formidlingen af dette. For at fagdidaktikken kan fungere, er det nødvendigt med en sammensmeltning af fag og formidlingen af dette. Det er en vigtig pointe, at fagdidaktikken i et fag både skal bygge på den faglige viden og mere generelle pædagogiske og didaktiske overvejelser. Undervisningsfaget samfundsfag kan kun realiseres, hvis brobygningen mellem det faglige fundament og det pædagogiske og almenvidenskabelige fungerer. Fagdidaktikken kan ikke kun bygge på den samfundsvidenskabelige viden. Denne må nødvendigvis prioriteres og udvælges ud fra generelle didaktiske og pædagogiske overvejelser. Omvendt er det nødvendigt med et stærkt fagligt fundament for som underviser at kunne tage kvalificeret stilling til, hvilke dele af faget der skal indgå i undervisningen, og hvordan. Brobygningen kræver stærke kompetencer begge steder.

I Snows tænkning eksisterede samfundsvidenskaberne ikke. Som et svar til C.P. Snow udgav Jerome Kagan i 2009 (Kagan 2009) »The Three Cultures: Natural sciences, Social sciences and the Humanities in the 21st Century«. Han påpeger de videnskabsteoretiske og metodiske forskelle mellem de tre videnskabsgrene, både hvad angår forklaringstyper, brug af empiri og begrebs- og teoridannelse. Samfundsvidenskaberne er grundlæggende karakteriseret ved følgende (Kagan 2009, Fuglsang og Bitsch Olsen 2004):

- Det primære fokus er på forklaring af samfundsmæssige sammenhænge
- Identifikation af samfundsmæssige problemer og kritisk refleksion over mulige løsninger og handlemuligheder
- Empirien består af iagttagelse og fortolkning af menneskelig adfærd og menneskelige udsagn
- I og med at samfundsvidenskaberne bygger på undersøgelse af menneskelig adfærd, er der grænser for, i hvilket omfang man kan generalisere teorier
- Samfundsvidenskaberne er grundlæggende multiparadigmatiske/pluralistiske
- Det er ikke muligt helt at adskille værdidomme fra videnskabelige udsagn.

Denne præcisering af samfundsvidenskabernes egenart i modsætning til naturvidenskaber og humaniora må i sagens natur også stille særlige krav til de fagdidaktiske overvejelser, der må gøres i forbindelse med undervisning i samfundsfag. De fagdidaktiske overvejelser må nødvendigvis også inddrage de særlige forklaringstyper, der er karakteristiske for faget, ligesom det må fremgå, at begrebs- og teoridannelser er anderledes og på nogle områder mere komplekse end for de øvrige videnskabelige hovedområder, blandt andet på grund af fagets multiparadigmatiske og pluralistiske karakter og det forhold, at man undersøger menneskelige forhold. Med andre ord må fagets videnskabsteori også reflekteres i fagdidaktikken. Det er en del af den bro mellem fag og formidling, som Bergström og Ekström taler om. Det samfundsvidenskabelige områdes videnskabsteoretiske egenart må nødvendigvis også reflekteres i fagdidaktikken ud over den rent indholdsmæssige side af faget.

Man kan sige, at fagdidaktikken handler om, hvordan det samfundsvidenskabelige omsættes til undervisningsfaget samfundsfag, eller hvordan eleven møder det samfundsvidenskabelige gennem undervisningen. Derfor handler fagdidaktik i samfundsfag både om tilegnelse af samfundsvidenskabelig teori, og hvordan man vælger ud og tilrettelægger med sigte på undervisning og læring.

Man kan selvfølgelig med rette hævde, at enhver undervisning i samfundsfag bygger på fagdidaktiske overvejelser. Det samme kan man med lige så stor ret hævde gælder for udarbejdelsen af læreplaner og undervisningsvejledninger. Læreplanens afsnit om undervisningens indhold og de didaktiske principper i afsnittene om undervisningstilrettelæggelse bygger på nogle antagelser om, hvordan brobygningen mellem fag og undervisningen skal fungere.

Men lige så selvfølgelig denne konstatering er, lige så klart er det, at både udarbejdelse af læreplaner i ministerieregi, tilrettelæggelse af undervisningsforløb på det enkelte hold og den praktiske planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisningen ofte hviler på mange implicite og ikke-erkendte fagdidaktiske antagelser om både hvad, hvordan og hvorfor. Der er meget tradition og meget tavs viden om, hvordan undervisningen tilrettelægges, ligesom der ikke altid er en eksplicit bevidsthed om den brobygning mellem fag og undervisning, som er nævnt ovenfor.

Det er denne udfordring, som POLIS – tidsskrift for Samfundsfagsdidaktik tager op. For yderligere at kvalificere undervisningen i faget på alle niveauer er det nødvendigt at eksplicite og også udfordre og diskutere undervisningstraditionen i samfundsfag ved at fokusere på fagdidaktiske udfordringer, der omfatter:

- **Hvad** der undervises i i samfundsfag? Der har i Danmark været en meget høj grad af konsensus om indholdet af faget. Fra folkeskole- til universitetsniveau er faget i hovedtræk konstitueret af de samfundsvidenskabelige grunddiscipliner: politik, økonomi og sociologi samt samfundsvidenskabelig metode. Som det bliver påpeget i nogle af artiklerne i dette første nummer af tidsskriftet, indebærer denne meget brede opfattelse af faget i dansk sammenhæng også nogle udfordringer i form af en oplagt risiko for fagtrængsel. Med bro-metaforen in mente kan fagtrængslen indebære, at den ene ende af broen bliver så tung, at det kan være vanskeligt at formidle faget til elever med vidt forskellige forudsætninger (samtidig med den begrænsning, som timetallet og omfanget af lærerarbejdet i en sparetid giver)
- **Hvordan** undervisningen tilrettelægges? Som det også fremgår af nogle af artiklerne, kan der være et skisma mellem de didaktiske hensigtserklæringer i læreplaner og vejledninger om tematisk, induktiv og projektorganiseret undervisning og den faktiske tilrettelæggelse af undervisningen. Det er en problemstilling, som både berører elevforudsætninger, ønsket om faglig dybde (dvs. grundigt kendskab til begreber og teorier inden for de samfundsvidenskabelige grunddiscipliner) og de tidsmæssige rammer for undervisningen. Det bliver påpeget i nogle af artiklerne, at også eksamensformen, ikke mindst den skriftlige eksamen, kan stå i modsætning til de didaktiske hensigtserklæringer i læreplanerne
- **Hvorfor** der undervises i faget, som der gør, både med hensyn til mål, indhold, metode og evaluering? Flere af artiklerne berører fagets overordnede forpligtigelse med hensyn til demokratisk dannelse og medborgerskab, samtidig med at faget i både folkeskole og gymnasium også skal forberede til næste niveau i uddannelsessystemet.

Et centralt fagdidaktisk spørgsmål bliver derfor, hvordan man tilrettelægger faget, så det lever op til de helt overordnede formålsformuleringer om demokratisk deltagelse, samtidig med at det som skolefag skal fungere som et fag, der forbereder til videre faglig fordybelse.

Det er på denne baggrund, at dette første nummer af POLIS – tidsskrift for Samfundsfagsdidaktik stiller det i og for sig meget enkle, men også ganske vanskelige spørgsmål: **Hvilke fagdidaktiske udfordringer står vi over for i samfundsfag?** Hvad ved vi, og hvad vil vi gerne vide? Dette åbne spørgsmål er ikke mindst stillet i erkendelse af, at det fagdidaktiske miljø og den fagdidaktiske forskning i samfundsfag i Danmark er meget begrænset, hvilket også bliver understreget af flere af forfatterne. Helt centralt i udviklingen af det fagdidaktiske miljø i samfundsfag står Institut for Kulturvidenskaber på Syddansk Universitet, som blandt andet står for den teoretiske del af pædagogikumuddannelsen og de masteruddannelser, som er et relativt nyt tilbud til gymnasielærere. Man kan dog konstatere, at omfanget af fagdidaktisk forskning og antallet af masterafhandlinger med fokus på samfundsfagsdidaktik er ret begrænset.

Forlaget Columbus har ydet et stort bidrag med udgivelse af tre udgaver af bogen Samfundsfagsdidaktik (Samfundsfagsdidaktik 2004, 2009 og 2018). Bøgerne indeholder både nogle generelle analyser af samfundsfag i relation til dannelse og almindannelse og nogle mere praksisnære betragtninger om skriftlighed, faglig læsning, metoder, it med mere. Der er ingen tvivl om, at udgivelsen af Samfundsfagsdidaktik har medført et løft af den fagdidaktiske diskussion, ikke mindst i uddannelsen af de mange nye lærere, der er kommet i faget efter 2005-reformen.

På baggrund af læreruddannelsens formål – at uddanne lærere – har det didaktiske element fyldt mere i undervisningen på læreruddannelsen. Her er traditionen for fagdidaktik utvivlsomt stærkere. Det bliver der givet nogle eksempler på i nogle af bidragene i dette nummer.

Det er her, POLIS – tidsskrift for Samfundsfagsdidaktik tager sit afsæt: Der er de sidste 15-20 år opstået en gryende diskussion om fagdidaktik i samfundsfag, men diskussionerne er kun i begrænset omfang nået ud til fagets mange udøvere. Det

er derfor tidsskriftets helt centrale ambition at være med til at skabe et mere omfattende fagdidaktisk miljø og understøtte de fagdidaktiske diskussioner, der er nødvendige på alle niveauer af uddannelsessystemet.

Som nævnt er ambitionen med dette nummer så at sige at sætte en dagsorden for udviklingen af diskussionen om fagdidaktik i samfundsfag. Dette bliver gjort ved, at alle forfatterne har fået den samme opgave, uanset hvilken del af uddannelsessystemet de kommer fra, nemlig at indkredse de fagdidaktiske udfordringer, de finder i deres del af systemet. Det er så planen i de kommende numre at uddybe nogle af de temaer og de udfordringer, der bliver skrevet om i dette første nummer.

For at starte en diskussion af de vigtigste fagdidaktiske udfordringer i faget fra folkeskole til universitetet har redaktionen bedt en række forfattere om at indkredse de fagdidaktiske udfordringer på netop deres område.

Anders Stig Christensen og Mette Damgaard Jørgensen skriver om de fagdidaktiske udfordringer i **grundskolens** samfundsfagsundervisning.

Anders Stig Christensen placerer fagdidaktikken i krydsfeltet mellem samfundsteori (demokratiet), den pædagogiske dannelsesteori, det faglige stof og elevernes forudsætninger, og han gør rede for udviklingen af faget siden dets etablering i 1970'erne, blandt andet med fokus på fagets demokratiske formål. I forbindelse med fagets demokratiske formål indkredses en række udfordringer: bæredygtighed, det flerkulturelle samfund, den teknologiske udvikling, især inden for den digitale teknologi, diskussionen om social retfærdighed, forholdet mellem følelser og politik og endelig forholdet mellem erkendelse og multimodalitet.

Mette Damgaard Jørgensen tager udgangspunkt i en række semistrukturerede interviews med erfarne samfundsfagslærere i folkeskolen. Med udgangspunkt i disse indkredses tre centrale fagdidaktiske problemstillinger: 1) Behovet for didaktisering af den nødvendige begrebsundervisning, som er et vanskeligt område for langt de fleste elever, 2) spørgsmålet om elevernes vidensgrundlag i relation til undervisningen, ikke mindst med hensyn til brugen af sociale medier, og 3) den socio-kulturelle skævhed i elevernes forudsætninger for overhovedet at forstå de komplicerede sammenhænge i samfundsfagsundervisningen.

Anders Stig Christensen og Mette Damgaard Jørgensen peger således på en række helt grundlæggende udfordringer for folkeskolens samfundsundervisning, både med hensyn til indhold og undervisningstilrettelæggelse.

Torben Spanget Christensen og Trine Paludan skriver om **gymnasiets** samfundsfagsundervisning med primært fokus på A-niveauet i STX.

Torben Spanget Christensen har fokus på den fagdidaktiske udfordring, der ligger i at forbinde den aktuelle samfundsudvikling og det samfundsvidenskabelige indhold i undervisningen. Ifølge artiklen er det denne forbindelse, der skal sikre, at faget lever op til sit mål om at kvalificere eleverne som selvstændige, kompetente og demokratiske aktører. I den sammenhæng undersøges forholdet mellem læreplanens formuleringer om didaktiske principper vedrørende tematisk undervisning og projektarbejde. Med udgangspunkt i en større spørgeskemaundersøgelse, der er gennemført på Syddansk Universitet, påpeges det, at der tilsyneladende er en vis uoverensstemmelse mellem de didaktiske ambitioner i læreplanen og den daglige praksis hos samfundsfaglærerne i gymnasiet. Der åbnes med andre ord for en diskussion af, hvordan læreplanens ambitioner rent faktisk har mulighed for at blive gennemført i den daglige undervisning.

Trine Paludan tager tråden op med hensyn til forholdet mellem læreplan og undervisning i sin artikel om udfordringerne i skriftlig samfundsfag. Hun tager udgangspunkt i de ændringer, der er sket med den skriftlige eksamensopgave de senere år i retning af den tydeliggørelse af de metodiske og statistiske krav, som blandt andet er ønsket af aftagerinstitutionerne og erhvervslivet. Hun peger på tre udfordringer, som rejser en række helt principielle spørgsmål om indholdet af skriftlig samfundsfag: 1) Er kravene til skriftlig samfundsfag så omfattende, at undervisningen risikerer at blive »teaching for the test«? 2) Hvilke udfordringer rejser de stigende metodiske og digitale krav i de skriftlige eksamensopgaver for elever og lærere? og 3) spørgsmålet om elevernes forudsætninger i forbindelse med de krav, der skal opfyldes til den skriftlige prøve.

Rune Riberholt og Nadine Malich-Bohlig belyser forskellige aspekter af samfundsfagsundervisningen på **læreruddannelserne**.

Rune Riberholt tager udgangspunkt i det, han kalder læreruddannelsens dobbelte didaktiske udfordring, nemlig at de studerende både skal tilegne sig faget og beskæftige sig med, hvordan undervisningen skal gribes an i folkeskolen. En væsentlig konklusion er, at det er nødvendigt at opprioritere den fagdidaktiske diskussion på læreruddannelsen, da praktikperioderne er så korte, at det er vanskeligt at få egentlige erfaringer med undervisningen i samfundsfag. Men det er også nødvendigt at fokusere på selve didaktikken i undervisningen af de kommende lærere og ikke kun på grundskoledidaktikken.

Nadine Malich-Bohlig fokuserer på de kompetencer, som er nødvendige for lærere i samfundsfag i folkeskolen. En af udfordringerne er, at det på grund af den begrænsede tid på uddannelsen er vanskeligt at opbygge de nødvendige kompetencer hos de kommende lærere. Hun peger – med udgangspunkt i den tyske læreruddannelse – på, at en samfundsfaglærer ikke kun skal mestre de nødvendige kompetencer, fagligt og fagdidaktisk, men også skal have motivationen til at vejlede eleverne på deres vej i retning af at blive samfundsborgere. Som en særlig udfordring for læreruddannelsen peger hun på nødvendigheden af at arbejde med fælles vurderingskriterier ved eksamen i samfundsfag. Dette arbejdes der på i disse år på læreruddannelserne.

På **universitetsområdet** tager Anders Berg Sørensen fat på samfundsfagsuddannelsen og de udfordringer, der er ved at tilrettelægge denne i forhold til statskundskabsuddannelsen, da samfundsfagsuddannelsen bør indeholde nogle fagdidaktiske og formidlingsmæssige elementer. Han giver eksempler på, hvordan der i samfundsfagsuddannelsen bliver indbygget praktiske og fagdidaktiske elementer, da de fleste samfundsfagsstuderende sigter mod uddannelsessektoren. Han påpeger vigtigheden af, at de studerende i løbet af studiet lærer at tænke problemorienteret og på tværs af fagene som udgangspunkt for den faglige fordybelse. Dette stiller også krav til organiseringen af studiet, men peger også i retning af de krav, der stilles til de fremtidige undervisere i samfundsfag.

Skal man – med lidt forsigtighed – forsøge at sammenfatte de forskellige bidrag til nogle fælles fagdidaktiske udfordringer for samfundsfag, uanset niveau i uddannelsessystemet, kunne følgende være et bud:

- Samfundsfag er et vidtforgrenet og yderst komplekst fag, da det i den danske version af faget omfatter flere videnskabelige discipliner (økonomi, politologi og sociologi) samt samfundsvidenskabelig metode. Uanset niveau er det en udfordring med et så komplekst fag at tilrettelægge undervisningen, så eleverne lærer at forstå og forholde sig til samfundsmæssige problemer ved hjælp af de samfundsfaglige redskaber, de tilegner sig i undervisningen
- Det kan være vanskeligt for underviserne at finde den rigtige balance mellem den disciplinorienterede tilgang til undervisningen og de ambitioner, der er nedfældet i læreplaner og vejledninger om problembaseret, tematisk undervisning og projektarbejde
- Med Klafkis (Klafki 2001) begreber er det også relevant at diskutere balancen mellem fagets materielle indhold og de formale kompetencer. Eller lidt mere spidsformuleret: Hvordan undgår man, at undervisningen drukner i fag- og begrebstrængsel, når formålet med faget er give eleverne forudsætninger for at blive aktive samfundsborgere, samtidig med at de får en så grundig viden inden for samfundsvidenskab og samfundsfaglig metode, at det giver mening? Denne problemstilling kræver i den grad didaktiske overvejelser om tilrettelæggelse af undervisningen
- På forskellige måder er elevforudsætningerne også et gennemgående tema i de udfordringer, som indkredses i bidragene. Der er flere aspekter af denne problemstilling: 1) elevernes meget forskellige forudsætninger for at forstå samfundsfag, blandt andet på grund af deres sociale og uddannelsesmæssige baggrund, og 2) de forudsætninger – eller måske snarere mangel på samme – som skabes af unges medieforbrug, primært brugen af sociale medier. Begge problemstillinger rejser nogle meget kontante fagdidaktiske problemstillinger, når mange elever på grund af et meget lavt indgangsniveau – både videnskabsmæssigt og socio-kulturelt – får store vanskeligheder ved at nå frem til det udgangsniveau, der forventes.

Vi er stolte af at kunne præsentere dette første nummer af POLIS – tidsskrift for Samfundsfagsdidaktik og håber, at dette kan være med til at styrke de fagdidaktiske diskussioner i faget. Som artiklerne afspejler, er der masser af spændende emner at tage fat på. Det vil vi følge op på i de kommende numre.

Det er intentionen, at tidsskriftet udkommer cirka to gange årligt. Temaet for de næste numre bliver:

- Arbejdsformer i samfundsfag
- Medborgerskab og dannelse i samfundsfag

God læselyst

Redaktionen

April 2020

Litteratur

- Bergström, Göran og Linda Ekström (2015): *Mellan ämne och didaktik – om ämnesteoriens roll inom samhällskunskapsdidaktiken*, Norddidactica – Journal of Humanities and Social Science Education, 2015:1. En online-version kan findes på: www.kau.se/nordidactica
- Betænkning nr. 269 (1960): *Det nye gymnasium* (Den røde betænkning)
- Christensen, Torben Spanget (2011): *Samfundsfag – et senmoderne fag*, Nordidactica – Journal of Humanities and Social Science Education 2011:1. En online-version kan findes på: www.kau.se/nordidactica
- Christensen, Torben Spanget (2015): *Fagdidaktik i samfundsfag*, Frydenlund, København
- Dale, Erling Lars (1998): *Pædagogik og professionalitet*, Forlaget Klim
- Fuglsang, Lars og Poul Bitsch Olsen (2004): *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne: På tværs af fagkulturer og paradigmer*, Roskilde Universitetsforlag
- Kagan, Jerome (2009): *The Three Cultures, Natural Sciences, Social Sciences and the Humanities in the 21st Century*, Cambridge University Press
- Klafki, Wolfgang (2001): *Dannelssteori og didaktik*, Forlaget Klim
- Samfundsfagsdidaktik* (2004, 2009 og 2018): Forlaget Columbus
- Snow, C.P (1959): *The Two Cultures and the Scientific Revolution*, London, Cambridge University Press